

POSTANOWIENIE

Dnia 23 lipca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Siwek

w sprawie obwinionego radcy prawnego R. N.

po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej

na posiedzeniu w dniu 23 lipca 2025 r.

wniosku obrońcy o wyłączenie SSN Marka Dobrowolskiego od udziału
w rozpoznaniu sprawy o sygn. akt II ZSG 3/25
na podstawie art. 41 § 1 k.p.k.

p o s t a n o w i ł
wniosku nie uwzględnić.

UZASADNIENIE

Przed Sądem Najwyższym zawisła sprawa zainicjowania skargą na orzeczenie kasatoryjne Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie z dnia 20 maja 2024 r. wydane w sprawie obwinionego radcy prawnego R. N.. Sprawie tej została nadana sygnatura II ZSG 3/25 i została przydzielona sędziemu sprawozdawcy w osobie SSN Marka Dobrowolskiego.

W piśmie z dnia 27 lutego 2025 r. obrońca obwinionego sformułował wniosek o wyłączenie SSN Marka Dobrowolskiego od udziału w rozpoznaniu wyżej wymienionej sprawy. Powołując się na treść art. 40 § 1 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k., wskazał, że powodem uzasadniającym wyłączenie jest ukształtowanie procedury powołania SSN Marka Dobrowolskiego na stanowisko

sędziowskie w Sądzie Najwyższym, dokonane na podstawie postanowienia Prezydenta RP w wyniku rekomendacji wydanej przez Krajową Radę Sądownictwa w składzie określonym ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3), co prowadzi do powstania po jego stronie niewzruszalnego domniemania braku instytucjonalnych gwarancji niezawisłości i bezstronności, powodując brak zdolności do orzekania w każdej sprawie rozpoznawanej z jego udziałem.

Alternatywnie obrońca wniósł o wyłączenie SSN Marka Dobrowolskiego na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k. z uwagi na okoliczności mogące wywoływać uzasadnione wątpliwości co do jego bezstronności, wynikające z ukształtowania procedury jego powołania na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek nie jest zasadny, przy czym w znacznej części odwołuje się do okoliczności, których rozważenie w kontekście art. 41 § 1 k.p.k. jest niedopuszczalne.

Treść wniosku wskazuje, że wątpliwość co do bezstronności SSN Marka Dobrowolskiego ma wynikać w znacznej mierze z faktu, że został on powołany na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej z zastosowaniem art. 9a u.k.r.s., a zatem – w ocenie wnioskodawcy – w procedurze wadliwej, niespełniającej standardów niezawisłości i bezstronności, wynikających z art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności i art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej. Przedstawione przez obrońcę wątpliwości co do bezstronności wymienionego sędziego w sprawie o sygn. akt II ZSG 3/25, wywiedzione zostały zatem w najistotniejszym zakresie z okoliczności wręcz normatywnych, towarzyszących jego powołaniu na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego – i na tej kwestii skoncentrowano uzasadnienie wniosku.

Zwracając uwagę na tak zaprezentowaną argumentację wniosku o wyłączenie sędziego, przy jego ocenie należy uwzględnić aktualnie obowiązujące

brzmienie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2024 r. poz. 622) – dalej „u.SN”, w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r. poz. 1259), na mocy której do ustawy o Sądzie Najwyższym został dodany art. 29 § 4 stanowiący wprost o tym, że okoliczności towarzyszące powołaniu sędziego Sądu Najwyższego nie mogą stanowić wyłącznej podstawy do podważenia orzeczenia wydanego z udziałem tego sędziego lub kwestionowania jego niezawisłości i bezstronności. Jednocześnie, ustawodawca wspomnianą nowelizacją wprowadził tryb tzw. testu bezstronności, w którym – zgodnie z art. 29 § 5 u.SN – dopuszczalne jest badanie spełnienia przez sędziego Sądu Najwyższego (lub sędziego delegowanego) wymogów niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu i jego postępowania po powołaniu, jeżeli w okolicznościach danej sprawy może to doprowadzić do naruszenia standardu niezawisłości lub bezstronności, mającego wpływ na wynik sprawy z uwzględnieniem okoliczności dotyczących uprawnionego oraz charakteru sprawy.

Treść powołanych wyżej regulacji normatywnych w istotny sposób determinuje kierunek wykładni art. 41 § 1 k.p.k. Pojawia się bowiem pytanie, czy w ogóle w polskim prawie ustrojowym istnieją regulacje dopuszczające wyłączenie sędziego z powodów wyłącznie systemowych, związanych w istocie z przebiegiem procesu nominacyjnego, a ściślej wręcz z porządkiem prawnym, zgodnie z którym proces ten przebiegał. Odpowiedź na to pytanie, z punktu widzenia przywołanej regulacji jest negatywna, co potwierdza również orzecznictwo Sądu Najwyższego. W postanowieniu z dnia 28 grudnia 2023 r., sygn. akt III CB 55/23, Sąd Najwyższy wskazał, że przez okoliczności towarzyszące powołaniu sędziego na tle art. 29 § 5 u.SN należy rozumieć nie okoliczności o charakterze generalnym, odwołujące się do systemowych rozwiązań procesu powoływania sędziów (a zatem w istocie okoliczności dotyczące sposobu ich powołania), lecz indywidualne okoliczności powołania, odnoszące się do konkretnego sędziego objętego wnioskiem o przeprowadzenie tzw. testu niezawisłości i bezstronności (tak też Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 6 marca 2024 r., sygn. akt III CB 18/24). Z kolei w postanowieniu z dnia 23 maja 2023 r., sygn. akt III PUB 1/23, Sąd Najwyższy

stwierdził, że „przedmiotem badania w trybie art. 29 § 5 u.SN jest dochowanie „wymogów” (standardu) niezawisłości i bezstronności w kontekście konkretnej sprawy w tym sensie, iż ewentualne deficyty niezawisłości i bezstronności mogą oddziaływać na wynik tej sprawy. Ścisły związek badania z konkretną sprawą potwierdza to, że powinno ono uwzględniać okoliczności dotyczące uprawnionego oraz charakteru sprawy. (...) przez okoliczności towarzyszące powołaniu sędziego na tle art. 29 § 5 u.SN należy rozumieć nie okoliczności o charakterze generalnym, odwołujące się do systemowych rozwiązań procesu powoływania sędziów (a zatem w istocie okoliczności dotyczące sposobu ich powołania), lecz indywidualne okoliczności powołania, odnoszące się do konkretnego sędziego objętego wnioskiem o przeprowadzenie tzw. testu niezawisłości i bezstronności”.

Uwzględniając powyższe, nie sposób uznać, że to, co jest wręcz wyraźnie wykluczone przez jeden przepis prawa, z uzasadnionych powodów mających szeroki, bo ustrojowy charakter, będzie dopuszczalne z punktu widzenia innego przepisu prawa, w tym wypadku art. 41 § 1 k.p.k., mającego przecież charakter procesowy, a więc, że ten ostatni przepis będzie w istocie mógł stanowić podstawę abstrakcyjnego wyłączenia sędziego z powodów w istocie ustrojowych, gdyż dotyczących otoczenia prawnego, w jakim dany sędzia został powołany na stanowisko.

W art. 41 § 1 k.p.k. – przepisie, na który obrońca powołał się wprawdzie alternatywnie, niemniej przepis ten stanowi normatywne źródło uprawnienia strony do formułowania wniosku o wyłączenie – zawarto ogólną podstawę wyłączenia sędziego (*iudex suspectus*), którą co do zasady może być okoliczność mogąca wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie. Nie ulega jednak wątpliwości, że zarówno instytucja tzw. testu bezstronności przewidziana w przepisach ustawy o Sądzie Najwyższym (z powodów, o których była już mowa), jak też mechanizm wyłączenia sędziego na podstawie art. 41 § 1 k.p.k., służą sądowej kontroli bezstronności sędziego, który ma brać udział w rozpoznawaniu konkretnej, określonej sprawy, a nie wyłączeniu z rozpoznawania spraw w ogóle, a taki sens ma złożony przez obrońcę wniosek. Instytucje te różnią się natomiast zakresem przedmiotowym, który w przypadku pierwszej z nich jest

węższy. Ustawa o Sądzie Najwyższym w sposób szczególny reguluje badanie kwestii bezstronności sędziego w kontekście okoliczności towarzyszących powołaniu sędziego oraz jego postępowania po powołaniu, a zatem w tym zakresie w stosunku do art. 41 § 1 k.p.k. stanowi *lex specialis*, wyłączając tym samym możliwość badania określonych w niej przesłanek w ogólnej procedurze. Z drugiej strony, wyłączenie zawarte w art. 29 § 4 u.SN ma oddziaływanie generalne, co wynika z jego ustrojowego charakteru. Przedstawione stanowisko implikuje stwierdzenie, że w trybie art. 41 § 1 k.p.k. nie można oceniać zagadnienia bezstronności sędziego w aspekcie okoliczności towarzyszących jego powołaniu, co w konsekwencji przesądza o niedopuszczalności wniosku złożonego na podstawie tego przepisu, w sytuacji gdy wniosek ten oparty jest jedynie na tych okolicznościach.

Należy też zaznaczyć, że zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 marca 2020 r., sygn. akt P 22/19 (który wszedł w życie z dniem 12 marca 2020 r.), przepis art. 41 § 1 k.p.k. utracił moc w zakresie, w jakim dopuszczał rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego z powodu wadliwości powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, w skład której wchodzi sędziowie wybrani na podstawie art. 9a u.k.r.s. Już choćby z tego powodu rozważenie okoliczności przytoczonych we wniosku w kontekście powołanego przepisu jest niedopuszczalne.

Z kolei wywody prawne wnioskodawcy, wskazujące na konieczność zastosowania w realiach niniejszej sprawy – jako podstawy wyłączenia sędziego z mocy prawa – art. 40 § 1 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 k.p.k. są pozbawione racji. Należy stwierdzić, że choć obrońca powołał się na treść art. 40 § 1 k.p.k., to nie sprecyzował, która z dziewięciu przesłanek wyłączenia sędziego z urzędu, wymienionych art. 40 § 1 pkt 1-10 k.p.k. ma zastosowanie w niniejszej sprawie. Analiza tych przesłanek wskazuje, że żadna z nich nie wykazuje punktu stycznego z zapatrywaniami obrońcy o zachodzącej w analizowanej sprawie wadliwości polegającej na udziale w orzekaniu osoby nieuprawnionej lub niezdolnej do orzekania lub podlegającej wyłączeniu na podstawie art. 40 k.p.k. (art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k.) ani też wadliwości polegającej na niewłaściwej obsadzie sądu (art. 439 §

1 pkt 2 k.p.k.). Skoro przepis art. 40 § 1 k.p.k. nie przewiduje możliwości wyłączenia sędziego z uwagi na „brak możliwości sprawowania przez [sędziego] czynności orzeczniczych (nie administracyjnych) w ramach posiadanego votum” (s. 29 wniosku), to wywody wnioskodawcy na temat zachodzących w niniejszej sprawie sytuacji opisanych w treści art. 439 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. pozbawione są normatywnego umocowania we właściwej podstawie prawnej, a zatem formułowanie wniosku w oparciu o okoliczności nie objęte hipotezą norm art. 40 § 1 k.p.k. nie może być skuteczne procesowo.

Zapatrywania prawne wnioskodawcy upatrujące brak uprawnień do orzekania (lub niezdolność do orzekania) sędziego objętego wnioskiem o wyłączenie oraz nienależytą obsadę sądu w okolicznościach związanych ze sposobem normatywnego ukształtowania procedury powołania SSN Marka Dobrowolskiego na stanowisko sędziowskie są nietrafne.

Wymaga zaznaczenia, że procedura, w jakiej nastąpiło powołanie Marka Dobrowolskiego do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego, w żaden sposób nie wpływa na obiektywne postrzeganie jego bezstronności i niezawisłości i nie może stanowić podstawy do formułowania poglądu o wadliwości wydawanych przez niego orzeczeń z uwagi na uchybienia wymienione w treści art. 439 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. Wskazany sędzia został powołany na wolne stanowisko sędziowskie w Sądzie Najwyższym aktem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, po przeprowadzeniu postępowania konkursowego przed Krajową Radą Sądownictwa, zgodnie z obowiązującymi przepisami. Przepisy te nie zostały nigdy zakwestionowane w drodze środków prawnych, które zgodnie z postanowieniami art. 188, 191, 193 Konstytucji temu celowi służą.

Powyższych konstatacji nie podważa powołana w uzasadnieniu odwołania argumentacja, odwołująca się do treści uchwały połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., sygn. akt BSA I-4110-1/20. Zawarte w tej uchwale zapatrywania co do nienależytej obsady sądu (art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.) tworzonego przez sędziów powołanych na zajmowane stanowiska sędziowskie w Sądzie Najwyższym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym

przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3) utraciły swą aktualność, wobec wejścia w życie – z dniem 21 kwietnia 2020 r. – wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., sygn. akt U 2/20. W powołanym orzeczeniu Trybunał Konstytucyjny uznał wspomnianą uchwałę za niezgodną z art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji, art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej, a także z art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Należy przypomnieć, że skutkiem wejścia w życie powołanego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego jest utrata mocy obowiązującej aktu, którego niezgodność z normami prawnymi wyższego rzędu została stwierdzona w tym orzeczeniu, co jasno wynika z art. 190 ust. 3 Konstytucji.

Z kolei powołane w uzasadnieniu wniosku orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka nie mają mocy powszechnie obowiązującej normy prawnej i nie wywierają skutków *erga omnes*. Mają jedynie moc wiążącą w sprawach, na tle których zostały wydane. Niezależnie od tego wskazują państwom uznającym zwierzchność tych Trybunałów na potrzebę określonego ukształtowania obowiązującego w tych państwach porządku prawnego, nie ingerując samoistnie w treść norm prawnych w tym porządku obowiązujących. W tej sytuacji powołanie się przez obrońcę w uzasadnieniu wniosku o wyłączenie na orzecznictwo tych Trybunałów nie mogło odnieść skutku w niniejszej sprawie.

Godzi się przy tym zauważyć, że powołanie przez Prezydenta na stanowisko sędziego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, której skład sędziowski ukształtowała władza ustawodawcza, nie stanowi choćby w orzecznictwie Naczelnego Sądu Administracyjnego podstawy do odmowy uznania statusu powołanego sędziego albo asesora sądowego (np. pkt 9 wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 6 maja 2021 r. sygn. akt II GOK 2/18 i II GOK 6/18). Nie stanowi również wystarczającej podstawy do wyłączenia sędziego od rozpoznania sprawy ze względu na brak jego niezawisłości albo bezstronności albo uznania, że skład sądu jest sprzeczny z przepisami prawa, lub w rozpoznaniu sprawy brał

udział sędzieja wyłączony z mocy ustawy (np. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 17 stycznia 2023 r., sygn. akt II OSK 2372/21, postanowienie Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 8 maja 2023 r. sygn. akt I FSK 2040/22, postanowienie Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 18 grudnia 2023 r. sygn. akt I FSK 1827/23). Poglądy wyrażane w orzecznictwie Naczelnego Sądu Administracyjnego zasługują na aprobatę, zaś argumentacja zawarta w powołanych judykatach i konkluzje z niej płynące zachowują aktualność również w odniesieniu do sędziów Sądu Najwyższego.

Konkludując, należy stwierdzić, że wniosek obrońcy o wyłączenie SSN Marka Dobrowolskiego od rozpoznania sprawy o sygn. akt II ZSG 3/25 w zasadniczej części pozbawiony jest podstaw formalno-prawnych, a wręcz oparty na argumentacji niedopuszczalnej na gruncie przepisów Konstytucji, których wykładni (ostatecznej i powszechnie obowiązującej) dokonał Trybunał Konstytucyjny powołanym wyżej wyrokiem z dnia 4 marca 2020 r. W części zaś pozbawiony jest podstaw merytorycznych.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy postanowił, jak w sentencji.

[M. T.]

[r.g.]